

164 Het Sliedrechts dialect

(Publicatie van de Oudheidkundige Vereniging "Sliedrecht")

Anderande fêeste

Onderlest was t'r weer êen van die interessante lezing van onze verêeniging. De heer Berkelaer van het Informaasie Centrum voor Volkscultuur vertelde over de verschillende winterfêeste deur de êêuwe heen. Hij liet 'r ok diao's bij zien. 't Was hêel leerzaam.

Vroeger mosse de mêeste mense d'r geld verdiene op 't land. Ze leefde onder barre omstandigheeje en d'n angst voor de netuur was grôôt. Bang voor onweer, bang voor donker en zô, want dat zou aamel 't waark van d'n duivel zijn. Nae 't veule waark van d'n ôôgst was t'r bij 't komme van de donkere daege dus rede genogt om te vluchte in d'n drank en in fêeste. Op d'n elfde van d'n elfde begon 't mit 't fêest van Sint Maerte, zô genoemd naer een Romeins officier die in Frankrijk gelegerd was. Hij hà zô te doen mit 'n aarme bedelaer, dat-ie mè z'n zwaerd de helft van z'n jas af snee en aan die aarme stakkerd gaf. Deuze Martinus is laeter bisschop geworde. Op de domtoren in Utrecht is nog een fragment te zien van een beeldhouwwaark dat herinnert aan Sint Maerte. De Martinitoren in Groninge is ok naer hum genoemd. Hoewel d'r nou gêen grôôte vure meer gestookt worde, zijn d'r nog aaltijd plaetse waer Sint Maerte gevierd wordt mit kinderoptochte. De kaander draoge dan een lampion, veulal gemaakt van 'n uitgeholde knol of suikerbiet.

De herkomst van 't Suntereklaosfêest is niet hêelemael bekend. In ongeveer 350 leefde d'r een Sint Nicolaos in Mira, 't huidige Demre, daer kan 't 5 decemberfêest vandaen komme, mor 't kan ok weze, dat 't uit de zesde êêuw stamt. Volges de legende wazze d'r 's drie studente in een pekeltvat gestopt deur een haarebaargier. Sint Nicolaos zou de jongeloi gered hebbe. Hij was ok de beschaarmhailige van de huwbaore dochters, van 't huwelijk en van de vruchtbaorhaaid. Vandaer nog steeds de 'vrijers' van taai-taai of spekelaos. In de middelêêuwe was Zwarte Piet 'r nog nie bij. Sunterklaos zelf hanteerde toe de roej. Dat-ie dikkels op 'n paerd komt kan weer te maoke hebbe mit Wodan, een haaidese god die op z'n paerd deur de lucht vloog. Zwarte Piet is t'r pas in de vorige êêuw bijgekemme.

Omdat-ie geklêed gaot volges de Spaonse mode uit de zestiende êêuw, gaot 't verhaol dà ze aalebaai uit Spanje komme, mor dat is dan waarschijnlijk nie waer! In de Romaainsetijd wier op 25 december 't feest van de onoverwinnelijke zon gevierd. Dat wier deur keizer Augustus veraanderd in 't fêest van de onoverwinnelijke kaaizer. De Christene ginge uit een soort conkerensiestrijd, zôas de heer Berkelaer letterlijk zee, ok op 25 december, de geboorte van Christus viere. Op kerstaevend, de dag voor 't kerstfêest, ging volges de legende, Derk met de beer rond en haolde aale rotzooi weg. Wie z'n spulle wou bewaore mos dus aales van tevore netjies opruime. De korsbôôm schijnt in de achtiende êêuw in zwang geraokt te zijn en hêt 'n Duitse oorsprong. Nae Nepoleon wier 't vemaal gezien as symbool van nasjenaole êênhaaid. Onder de korsbôôm lag aanderand lekkers, zôas amandelbrôôd en marsepaain. Daerom wier de kerstaevend op sommige plekke ok wel 'Dikkefretsaevend' genoemd.

Pas in de zestiende eeuw kwam de officiële invoering van 't nieuwe jaer op één jannewaori. Daervoor was dat aaltijd mit Sint Maerte gevierd. De aarme gonge plundere bij de rijke. Dat ging gepaard mit een hels kebaol van raotels en potdeksels. D'r wiere kaoters verbrand, waervoor we nou nog symbolisch de duivekaoters kenne, een bepaold soort zoet brôôd. 't Zôgenaomde 'nieuwjaerssleppe', dat in de vier noordelijke previcies nog steeds gedaen wordt, zou nog kanne doije op dat pundere van vroeger. (Laeter hoorde we, dat dat gesleep op ouwejaersaevend hier in de Alblasserwaerd ok nog wel voorkomt, bevobbeld in Gouwriaon en in Giesse Ouwkaark. As t'r lezers zijn die ons daer meer van kanne vertelle, dan hore we dat graeg!) 't Povere op ouwejaersdag in Slierecht zal ok wel historisch te verklaore zijn as overblijfsel van dat bedele en plundere. En 't gebruik van vuurwaark is zeker in de plek gekomme van de echte vure van vroeger!

Tot slot wier Driekoninge besproke. In Milaon en in d'n dom van Keule zijn d'r bekende afbeeldinge van te vinge. Oorspronkelijk wier 't koningspel opgevoerd. Dat ontarde lieverlee in een kompleet drankgelag, want as de koning uit 't spel een sloksie nam, moch iederêen een teugchie neme. Omdat de kaarke daer tege in verzet kwamme, is dat fêest in onbruik geraokt, hoewel hier en daer nog wel kinderoptochte worde gehouwe.

't Was weer een fijnen aevend daer in de Bonkelaer. En welke van deuze fêeste u ok gevierd hêt, en op waffere manier dan ok, we hope dat 't goed was! Graeg besluite we deuze keer mit de Slierechse wens: "Aal wat wenselijk is, hee! En tot de kijk mor weer.